

Jaaroverzicht fatale woningbranden 2020

Instituut Fysieke Veiligheid
Brandweeracademie
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
www.ifv.nl
info@ifv.nl
026 355 24 00

Colofon

Brandweeracademie (2021). *Jaaroverzicht fatale woningbranden 2020*. Arnhem: IFV

Opdrachtgever:	Instituut Fysieke Veiligheid
Contactpersoon:	Rijk van den Dikkenberg
Titel:	Fatale woningbranden 2020
Datum:	21 maart 2021
Status:	Definitief
Versie:	1
Auteurs:	Vera Oosterveen
Projectleider:	Rijk van den Dikkenberg
Review:	René Hagen en Margrethe Kobes
Eindverantwoordelijk:	René Hagen

Inhoud

	Inleiding	4
1	Brandkenmerken	6
1.1	Brandoorzaken en voorwerp waarin brand ontstaat	6
1.2	Ruimte waarin de brand ontstaat	6
1.3	Momenten van ontstaan	7
1.4	Moment van melden en opkomsttijd	8
1.5	Brand- en rook ontwikkeling	9
2	Gebouwkenmerken	12
2.1	Type woning	12
2.2	Eigendomssituatie	12
2.3	Rookmelders	13
2.4	Slachtoffers wel/niet in brandruimte en stand van binnendeuren	14
3	Menskenmerken	15
3.1	Woonsituatie, geslacht en leeftijd	15
3.2	Mate van zelfredzaamheid	16
3.3	Locatie van de slachtoffers	16
3.4	Moment en omstandigheden van overlijden	17

Inleiding

De Brandweeracademie van het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) verzamelt structureel data over fatale woningbranden in Nederland. Dankzij de medewerking en inspanning van de brandweerkorpsen en teams brandonderzoek uit het hele land is dit onderzoek tot stand gekomen. De woningbranden met een fatale afloop worden verzameld aan de hand van persberichten, en de brandweerkorpsen en teams brandonderzoek worden door de onderzoekers van het IFV benaderd om een online vragenlijst in te vullen.

In deze vragenlijst komen de volgende aspecten aan bod: brandkenmerken, gebouwkenmerken en mensenmerken. De vragenlijst bevat naast meerkeuzevragen meerdere open tekstvelden, waar de respondenten gedetailleerdere beschrijvingen of een extra toelichting kunnen geven. Als er naar aanleiding van gegevens in deze open tekstvelden vragen of onduidelijkheden rezen¹, werd contact opgenomen met de respondenten en bleek na overleg dat het nodig was om in sommige gevallen de gegevens te herzien.

In dit onderzoek wordt de volgende definitie van een fatale woningbrand wordt gehanteerd:

Een fatale woningbrand is een brand waarbij dodelijke slachtoffers zijn te betreuren, die heeft plaatsgevonden in een gebouw met woonfunctie of in een ander 'woongelateerd' object² en die niet door opzet is veroorzaakt.³

In 2020 zijn 50 woningbranden met dodelijke afloop geregistreerd. Bij zeven woningbranden zijn de overledenen een (bewezen) natuurlijke dood gestorven. Daarnaast was er bij twaalf woningbranden sprake van opzettelijke brandstichting. Deze woningbranden zullen daarom niet meegenomen worden in dit onderzoek. Wat betreft de overige woningbranden waarbij doden zijn gevallen, zijn geen bewijzen of voldoende aanwijzingen gevonden op basis waarvan een natuurlijke dood of opzettelijke brandstichting vastgesteld kunnen worden. Daarmee vallen deze 31 branden onder de gehanteerde definitie van een fatale woningbrand. In tabel 1.1 op de volgende pagina staat een overzicht van de verschillende typen woningbrand, hun respectievelijke aantallen en het aantal bijbehorende doden. De fatale woningbranden vonden plaats in zestien verschillende veiligheidsregio's.

¹ Bijvoorbeeld: een respondent vult in dat het slachtoffer in de slaapkamer is gevonden, maar in een open tekstveld wordt gesproken over een slachtoffer in de woonkamer.

² Als criterium voor woonfunctie / 'woongelateerd' object geldt, dat er sprake moest zijn van min of meer permanente bewoning en van bekendheid van het slachtoffer met de omgeving. Fatale woningbranden in verzorgingstehuizen zijn zodoende meegenomen in het onderzoek, maar branden in (bijvoorbeeld) ziekenhuizen niet. Fatale woningbranden in stacaravans, woonboten en schuren (mits behorend bij een woning) zijn ook in het onderzoek meegenomen.

³ Niet door opzet veroorzaakte woningbranden zijn fatale woningbranden waarvan vaststaat dat er geen sprake was van brandstichting, moord of zelfmoord. Onder 'brandstichting' wordt hier moedwillige brandstichting door toerekeningsvatbare volwassenen verstaan. Uitgesloten zijn bijvoorbeeld branden die door spelende kinderen of verwarde volwassenen zijn veroorzaakt. Met opzet veroorzaakte woningbranden met fatale afloop zijn eveneens van het onderzoek uitgesloten.

Tabel I.1 Typen woningbranden, aantal branden en aantal doden

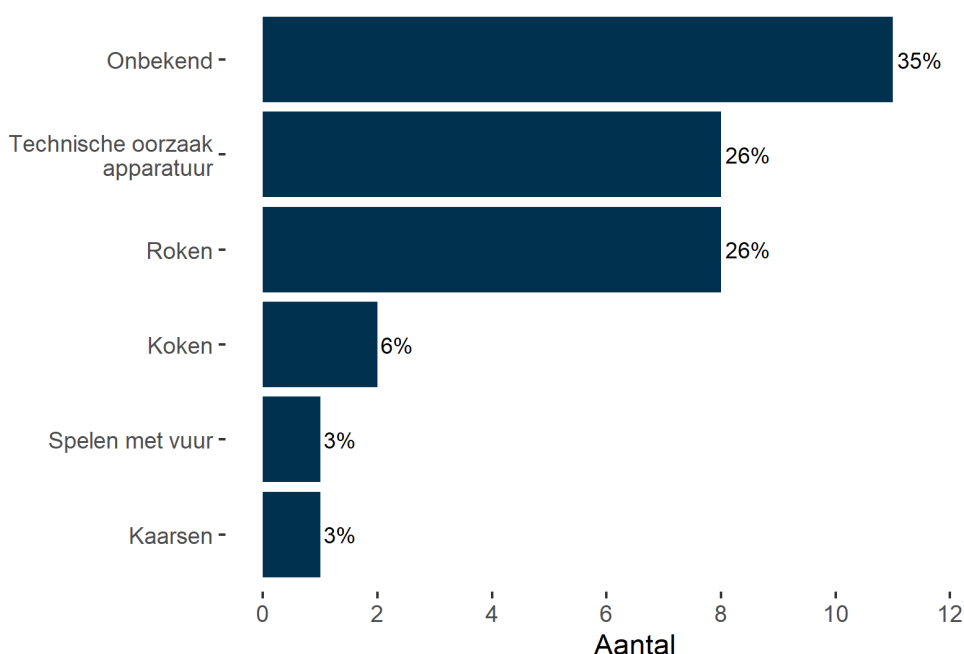
Type woningbrand	Aantal branden (%)	Aantal doden (%)
Fatale woningbrand	31 (62%)	32 (59%)
Woningbrand na natuurlijke dood	7 (14%)	7 (13%)
Woningbrand als gevolg van opzettelijke brandstichting	12 (24%)	15 (28%)
Totaal	50 (100%)	54 (100%)

De fatale woningbranden zullen aan de hand van brandkenmerken, gebouwkenmerken en menskenmerken worden besproken in de volgende hoofdstukken.

1 Brandkenmerken

1.1 Brandoorzaken en voorwerp waarin brand ontstaat

Van de meeste fatale woningbranden in 2020 is de oorzaak onbekend (35%). Wanneer de oorzaak wel bekend is, blijkt die vaak gelegen te zijn in een technisch probleem in (huishoudelijke) apparatuur en in roken (beide 26%). Verder hebben koken (6%), spelen met vuur (3%) en het branden van kaarsen (3%) een aantal fatale woningbranden veroorzaakt. Zie de onderstaande figuur 1.1.

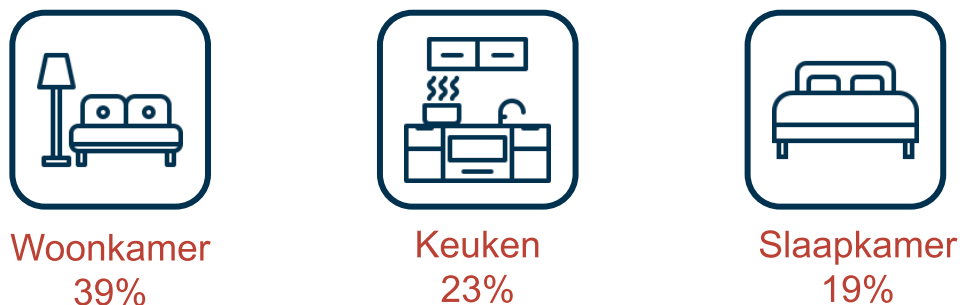
Figuur 1.1 Brandoorzaak

Het voorwerp waarin de brand is ontstaan, is veelal een elektrisch apparaat (26%). Zo is er brand ontstaan in een elektrische huisinstallatie, een elektrisch toetsinstrument, kerstverlichting, tweemaal in een koelkast, een vaatwasmachine, stekkerdoos en in een elektrisch verstelbare fauteuil. Verder is de brand vaak begonnen in een stoel of bank (23%). Voor vijf fatale woningbranden is het voorwerp onbekend (16%), bij vier fatale woningbranden is de brand ontstaan in een bed of matras (13%), en tweemaal in kleding en tweemaal in overig meubilair (7%). Daarnaast is brand ontstaan in vuilnis, een onbekend voorwerp in een caravan en in een onbekend voorwerp in de keuken.

1.2 Ruimte waarin de brand ontstaat

De meeste fatale woningbranden zijn ontstaan in de woonkamer, namelijk 12 (39%). Daarnaast zijn zeven branden in de keuken (23%) en zes in de slaapkamer (19%)

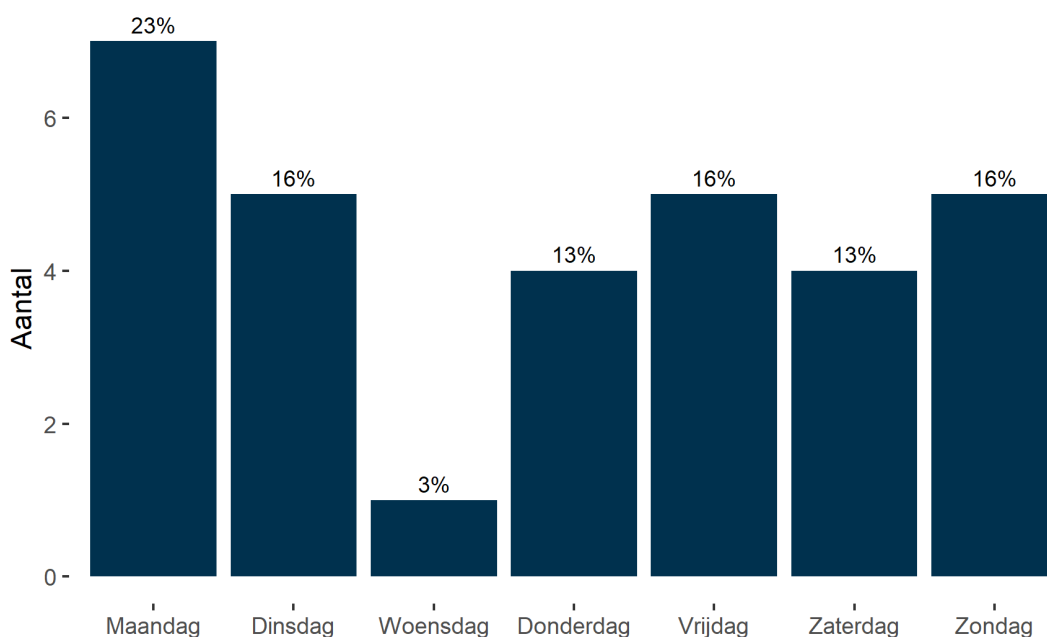
uitgebroken (zie figuur 1.2 op de volgende pagina). In vier gevallen (13%) was de plaats van ontstaan een gecombineerde woon-slaapkamer. Daarnaast is de brand eenmaal uitgebroken in een schuur, berging of garage (3%), en eenmaal op een zolder (3%).

Figuur 1.2 De drie ruimtes waarin een fatale woningbrand het vaakst is ontstaan⁴

1.3 Momenten van ontstaan, van melden en opkomsttijd

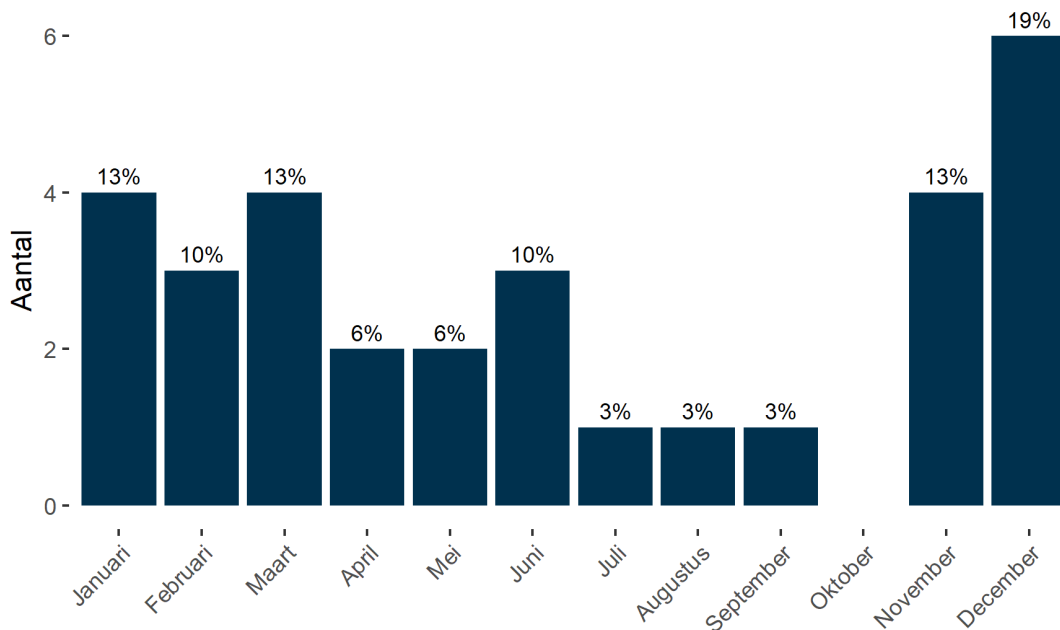
De meeste fatale woningbranden in 2020 zijn ontstaan op een maandag. Met uitzondering van de woensdag, waarop slechts één woningbrand is uitgebroken, zijn op de overige dagen van de week ongeveer evenveel branden ontstaan, zie figuur 1.3.

Figuur 1.3 Dag van de week waarop de brand is ontstaan

December was de maand waarin de meeste fatale woningbranden plaatsvonden. In de maanden juli tot en met oktober vonden er de minste fatale woningbranden plaats, terwijl er in oktober geen enkele fatale woningbrand plaatsvond (zie figuur 1.4 op de volgende pagina).

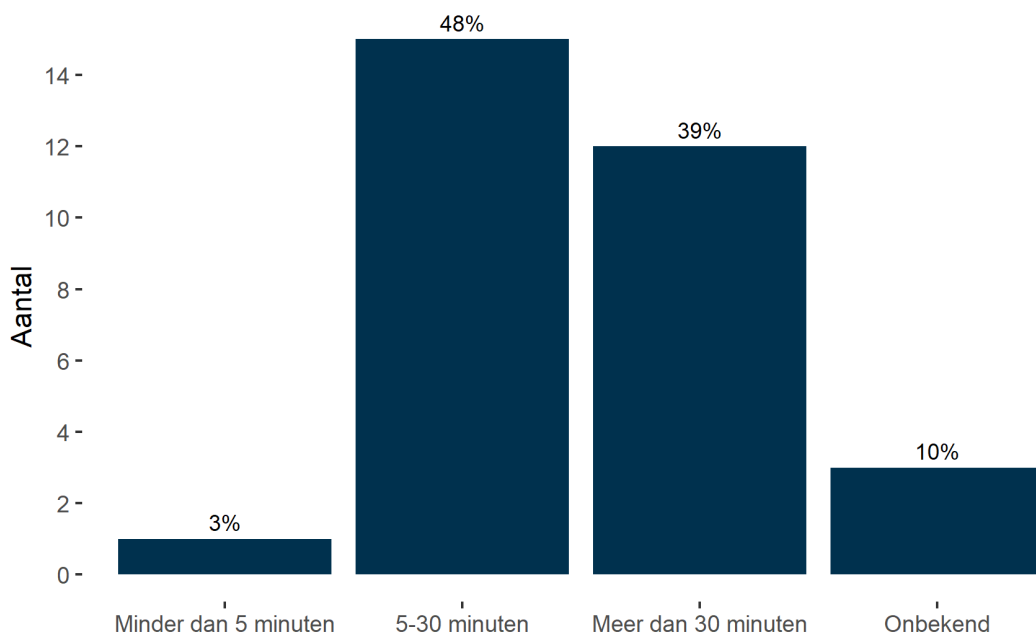
⁴ Pictogrammen gemaakt door xnimrodx van www.flaticon.com

Figuur 1.4 Percentage fatale woningbranden per maand

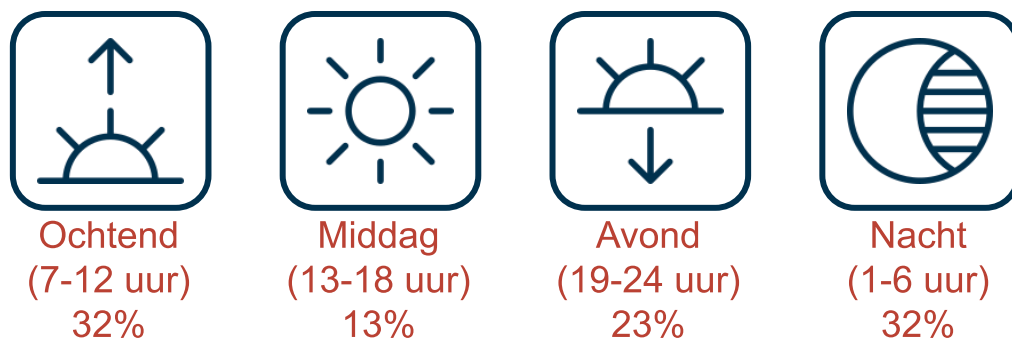
1.4 Moment van melden en opkomsttijd

Bijna de helft van de fatale woningbranden, namelijk 15 van de 31, werd gemeld binnen 5 tot 30 minuten na het ontstaan van de brand. Van 12 fatale woningbranden is vermoedelijk pas na 30 minuten melding gemaakt, en van 1 fatale woningbrand binnen 5 minuten na het ontstaan van de brand (zie figuur 1.5). Van 3 fatale woningbranden kon geen inschatting gemaakt worden van het moment van ontstaan ten opzichte van het moment van melden.

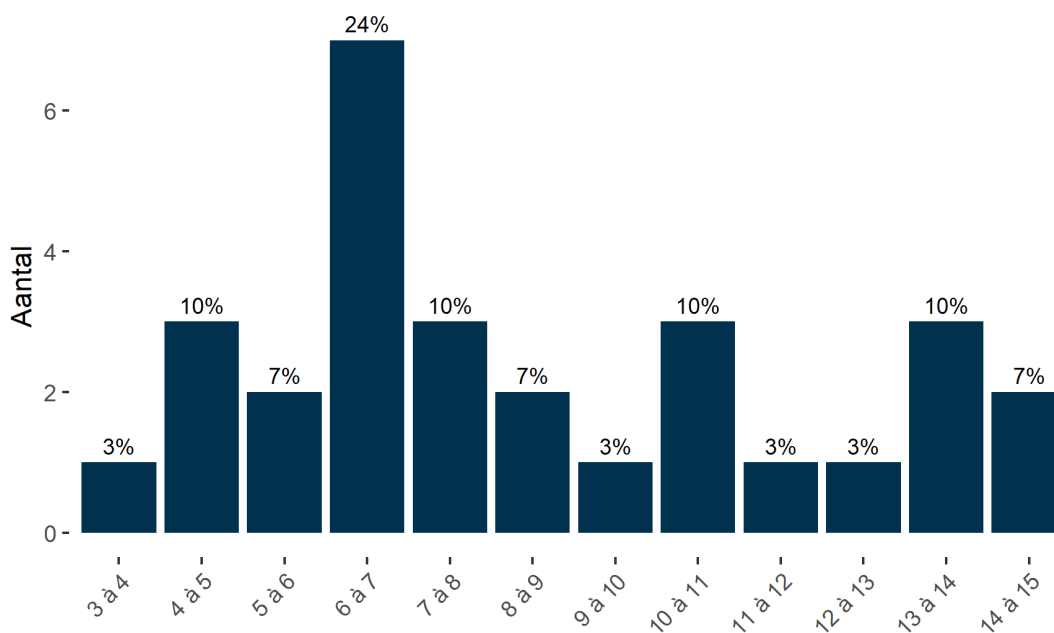
Figuur 1.5 Moment van melden na het ontstaan van de brand

In 2020 werden de meeste fatale woningbranden gemeld in de ochtend en nacht: 10 in de ochtend en eveneens 10 in de nacht (beide 32%). 7 fatale woningbranden werden in de avond gemeld (23%) en 4 overdag (13%). Zie figuur 1.6 hieronder.

Figuur 1.6 Moment van melding⁵

De opkomsttijd is de tijd tussen het moment dat de melding wordt gemaakt en het moment dat de brandweer ter plaatse is. De opkomsttijd van de brandweer voor de fatale woningbranden varieert tussen de 3 en 15 minuten. Van 2 fatale woningbranden is de opkomsttijd onbekend. In de meeste gevallen was de brandweer na 6 à 7 minuten ter plaatse, zie figuur 1.7.

Figuur 1.7 Opkomsttijd in minuten

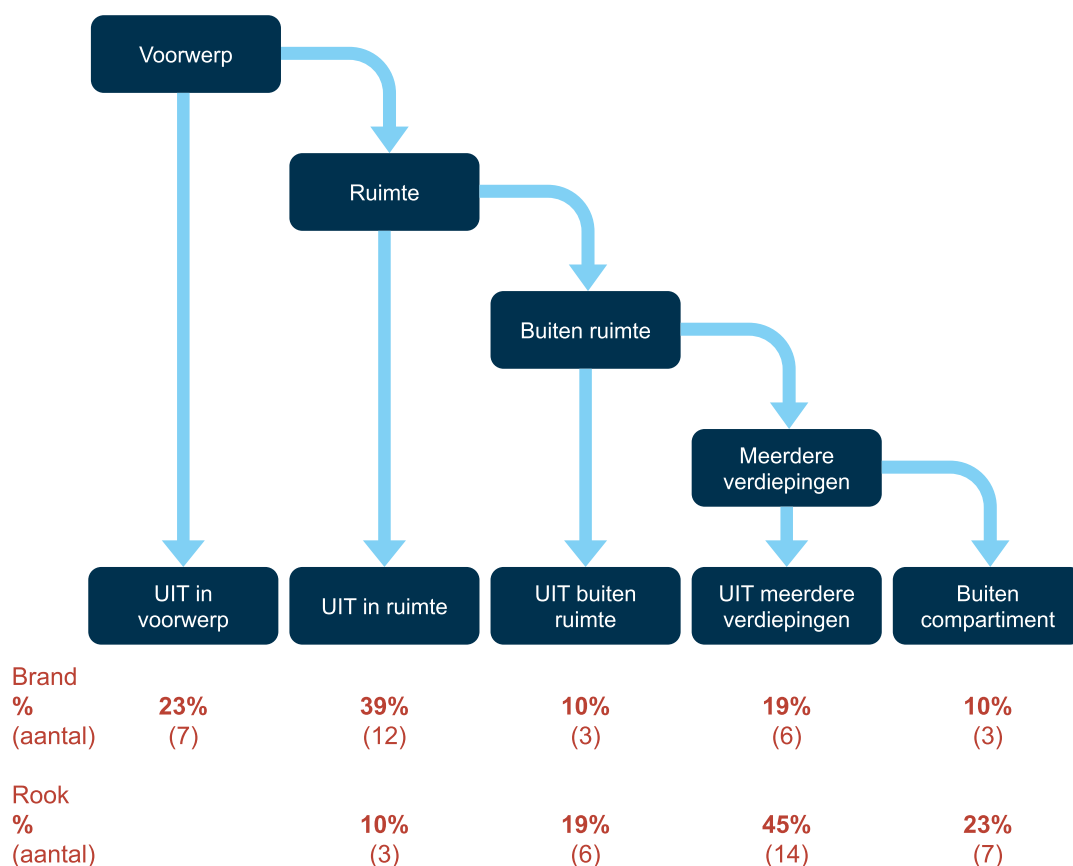
1.5 Brand- en rook ontwikkeling

Van twaalf fatale woningbranden in 2020 is bekend dat de brand bij aankomst van de brandweer al gedoofd was: in drie gevallen (10%) was de brand al geblust en in negen

⁵ Pictogrammen gemaakt door Vitaliy Gorbachev van www.flaticon.com

gevallen (29%) was de brand gesmoord. De overige negentien fatale woningbranden (61%) woedden nog bij aankomst van de brandweer.

Wanneer gekeken wordt naar de uiteindelijke branduitbreiding na het bestrijden van de brand, blijkt deze in het merendeel van de gevallen beperkt te zijn tot het voorwerp of de ruimte. De rook daarentegen is zelden beperkt gebleven tot de brandruimte. Van 1 fatale woningbrand is de rookverspreiding onbekend. In de onderstaande figuur 1.8 staan de uiteindelijk branduitbreiding en rookverspreiding weergegeven.

Figuur 1.8 Uiteindelijke branduitbreiding en rookverspreiding van de fatale woningbranden van 2020 volgens het cascademodel

1.6 Versnellende en beperkende factoren

Voor 29 van de 31 fatale woningbranden is aangegeven dat er één of meerdere factoren hebben bijgedragen aan een (versnelde) brandontwikkeling en/of rookontwikkeling tijdens het incident. De meest genoemde factoren zullen toegelicht worden. De meest genoemde factor is schuimrubber in meubels of matrassen, dit speelde in 16 fatale woningbranden een rol (52%). Daarnaast speelde bij tien incidenten (32%) een hoge vuurlast een rol, waar in 2 gevallen sprake was van een collectie van een extreme verzamelaar. Ook waren open deuren of ramen veelal van invloed op de brand- en rookontwikkeling (29%).

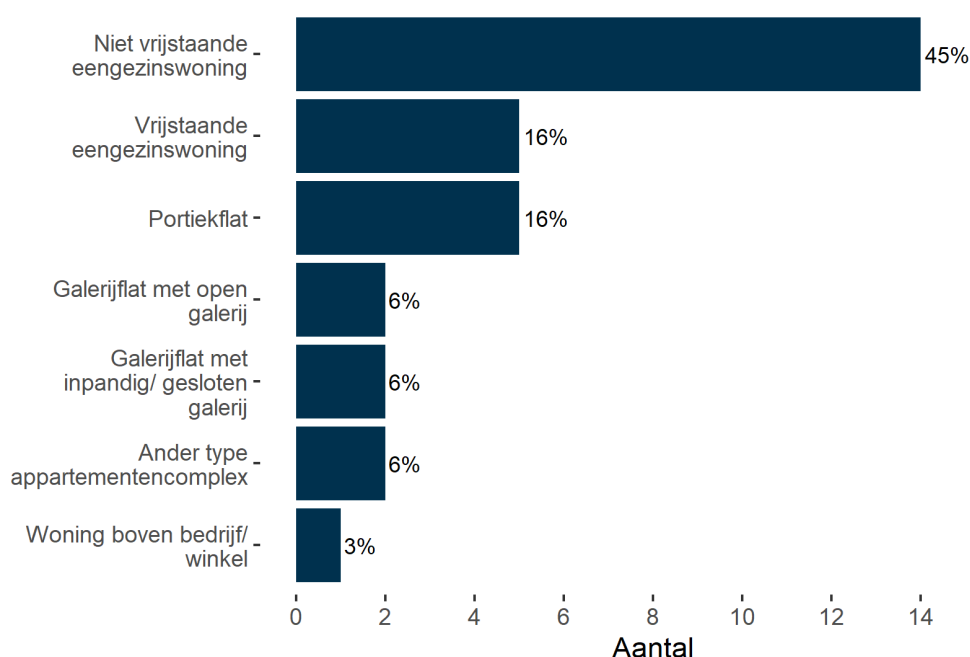
Naast uitbreidende factoren konden er (gelijktijdig) ook beperkende factoren meespelen. Bij 21 van de 31 fatale woningbranden zijn er één of meerdere factoren aangegeven die een

beperkende rol speelden bij de fatale woningbrand. Bij 16 fatale woningbranden (52%) werd genoemd dat er sprake was van dichte deuren of ramen en goede isolatie, waardoor de brand en/of rook zich niet verder kon uitbreiden. Van de 16 incidenten waarbij de beperkte factor dichte deuren of ramen/goede isolatie een rol speelde, was er bij 11 van deze incidenten ook sprake de uitbreidende factor schuimrubber in matrassen of meubels.

2 Gebouwkenmerken

2.1 Type woning

De meeste fatale woningbranden in 2020 zijn uitgebroken in een niet vrijstaande eengezinswoning (45%) of een vrijstaande eengezinswoning (16%), wat maakt dat 61% van de woningbranden in een eengezinswoning plaatsvonden (zie figuur 2.1).

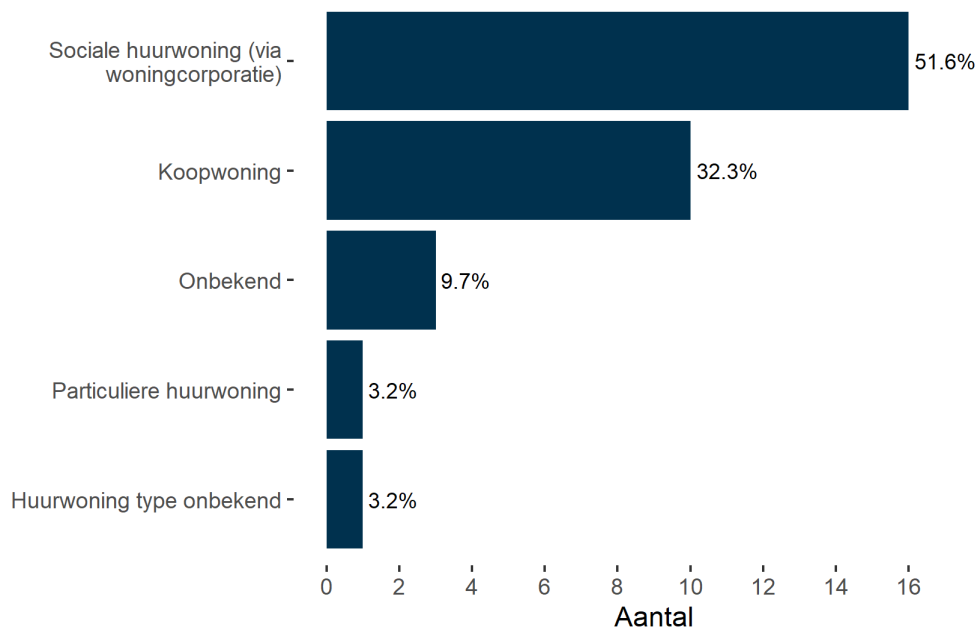

Figuur 2.1 Type woning

Bij acht fatale woningbranden (26%) was sprake van een bijzonder gebruik van de woning, namelijk wonen met thuiszorg. Het ging daarbij om seniorenwoningen, aanleunwoningen of een woning waar mantelzorg werd verricht. Van één fatale woningbrand (3%) is het onbekend of er sprake was van bijzonder gebruik.

2.2 Eigendomssituatie

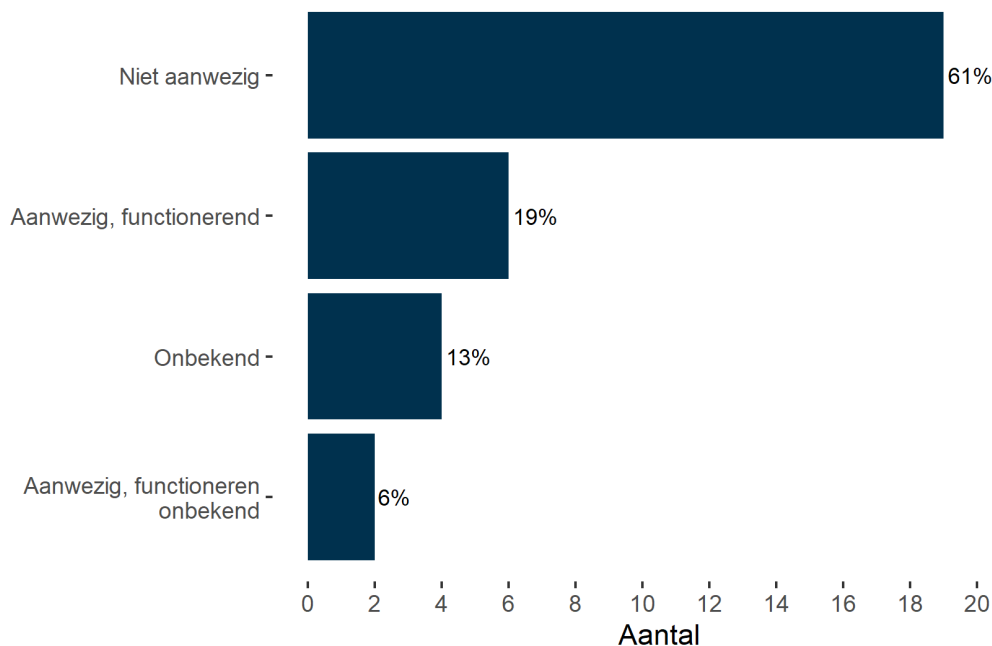
De meeste fatale woningbranden vonden plaats in een huurwoning: zestien in een sociale huurwoning, één in een particuliere huurwoning en één in een huurwoning waarvan het type verhuur onbekend was. Tien fatale woningbranden vonden plaats in een koopwoning. Zie figuur 2.2 op de volgende pagina.

Figuur 2.2 Eigendomssituatie van de woningen

2.3 Rookmelders

In 2020 waren er bij acht fatale woningbranden één of meerdere rookmelders aanwezig, waarvan bij vijf fatale woningbranden de rookmelders (waaronder één via OMS/PAC) hebben geleid tot de ontdekking van de brand. Van de andere drie fatale woningbranden waar rookmelders aanwezig waren is van twee bekend dat ze in werking zijn getreden. Van één incident is dit onbekend. Bij een groot deel van de fatale woningbranden (namelijk negentien) was er geen rookmelder aanwezig in de woning. Van vier fatale woningbranden is het onbekend of er rookmelders aanwezig waren. Zie figuur 2.3.

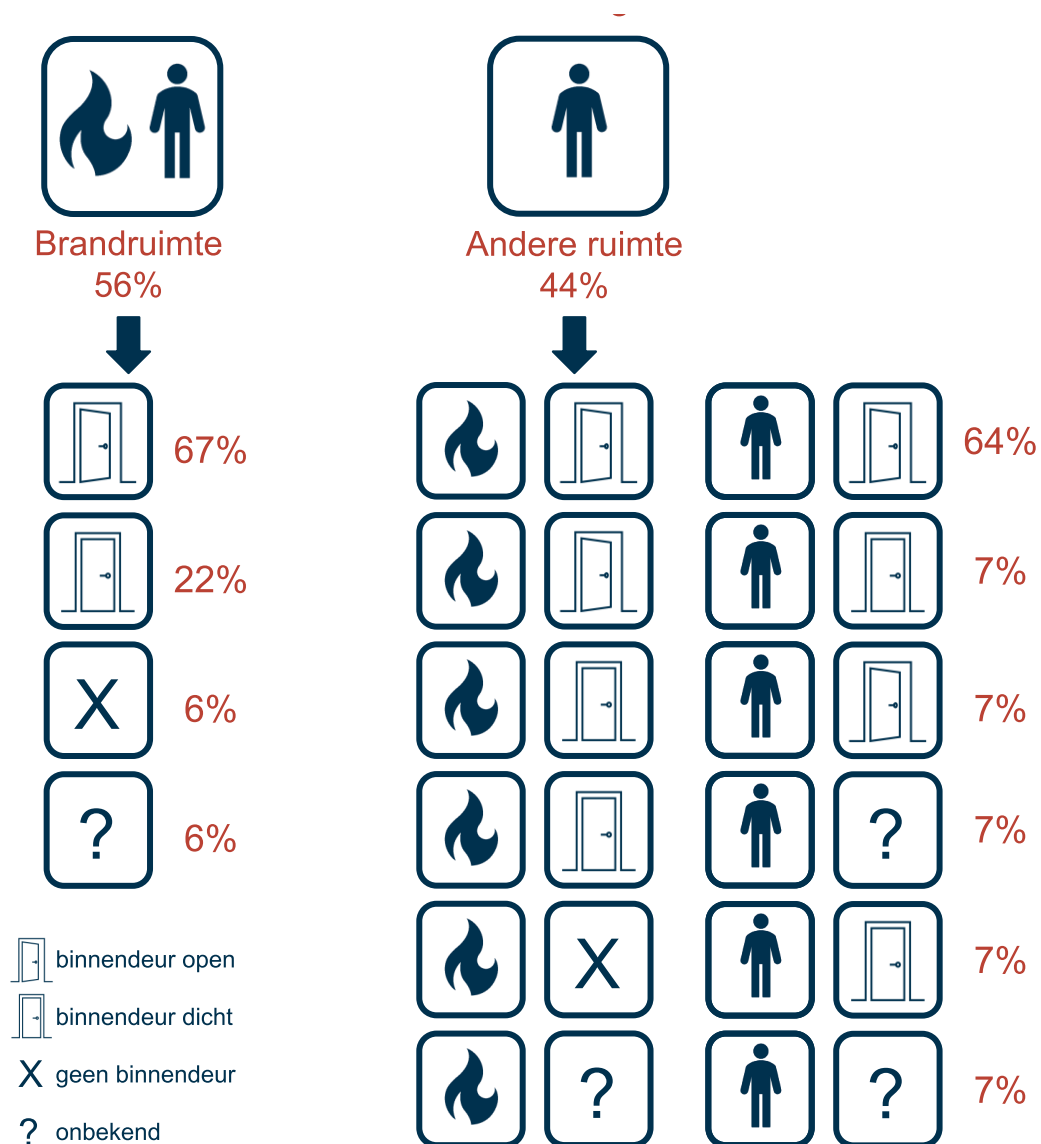

Figuur 2.3 De aanwezigheid van rookmelders

2.4 Slachtoffers wel/niet in brandruimte en stand van binnendeuren

Van de in totaal 32 slachtoffers zijn 18 slachtoffers in de brandruimte aangetroffen (56%). In deze brandruimtes stond 12 keer de binnendeur van de brandruimte open (67%); in 4 gevallen was de deur dicht (22%), en in de overige 2 gevallen was er of geen binnendeur of was de stand van de deur onbekend.

Voor de 14 slachtoffers die niet in de brandruimte zijn aangetroffen is nagegaan wat de stand was van de binnendeur van de brandruimte en wat de stand was van de binnendeur van de ruimte waarin het slachtoffer is aangetroffen. De situatie dat de beide binnendeuren open waren kwam 9 keer voor (64%). De overige situaties die eenmaal zijn voorkomen staan weergegeven in figuur 2.4. Niet voorkomende situaties zijn niet weergegeven.

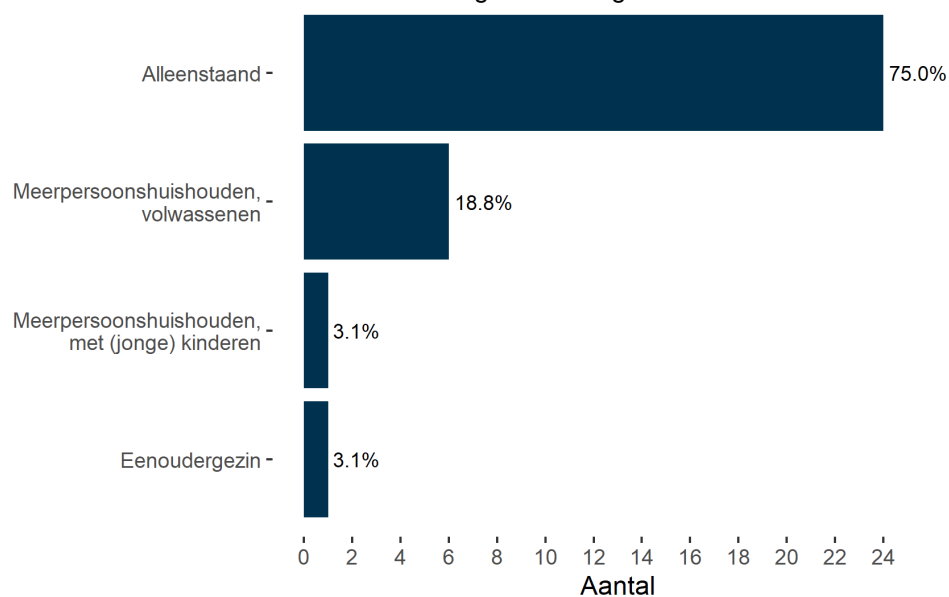

Figuur 2.4 Locatie van de slachtoffers en de stand van de binnendeuren

3 Menskenmerken

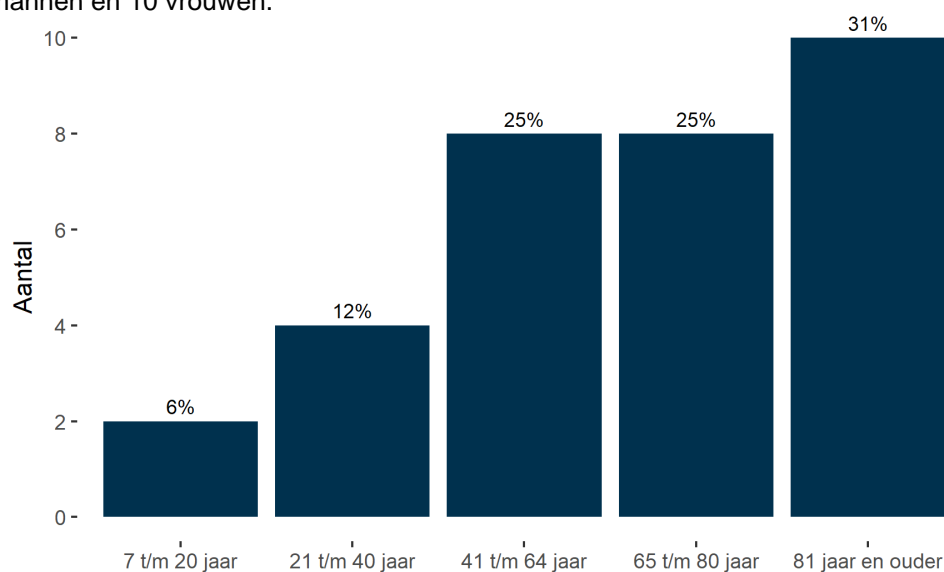
3.1 Woonsituatie, geslacht en leeftijd

Het grootste gedeelte van de slachtoffers, namelijk 24 van de 32, was alleenstaand. 6 slachtoffers waren onderdeel van een meerpersoonshuishouden met volwassenen, 1 slachtoffer was onderdeel van een meerpersoonshuishouden met (jonge) kinderen, en 1 slachtoffer onderdeel van een eenoudergezin. Zie figuur 3.1.

Figuur 3.1 Woonsituatie

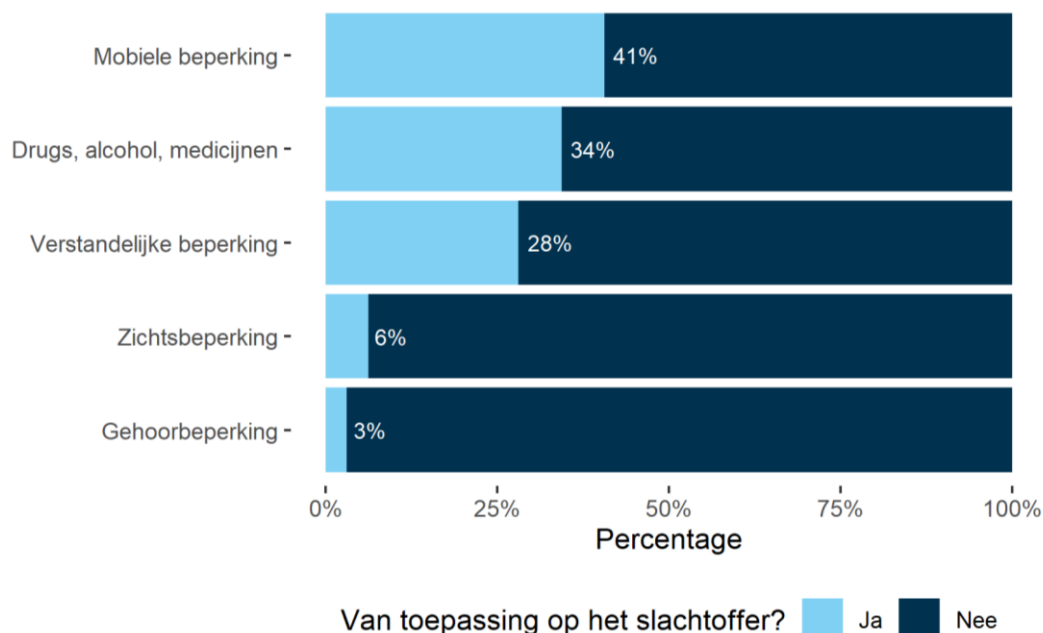
10 slachtoffers waren 81 jaar of ouder (31%). In de leeftijdsgroepen 41 t/m 64 jaar en 65 t/m 80 jaar zijn beide 8 slachtoffers gevallen. Zie figuur 3.2. Onder de slachtoffers waren 22 mannen en 10 vrouwen.

Figuur 3.2 Slachtoffers naar leeftijd

3.2 Mate van zelfredzaamheid

25 slachtoffers hadden te maken met één of meerdere beperking(en) die invloed hadden op hun zelfredzaamheid. De meest genoemde beperking was mobiliteit: deze beperking gold voor 41% van de slachtoffers. Het onder invloed zijn van drugs, alcohol of medicijnen was van toepassing op 34% van de slachtoffers. Zie figuur 3.3.

Figuur 3.3 Beperkingen van invloed op de mate van zelfredzaamheid

Verder is voor alle slachtoffers nagegaan of zij ten tijde van het ontstaan van de brand wakker of in slaap waren. Van 8 slachtoffers (25%) is bekend dat zij wakker waren toen de brand ontstond; eveneens 8 slachtoffers (25%) sliepen toen de brand ontstond. Van de overige 16 slachtoffers (50%) is dit onbekend.

3.3 Locatie van de slachtoffers

De meeste slachtoffers zijn aangetroffen in de woonkamer, gevolgd door de keuken en hal of entree van een woning of woongebouw, zie figuur 3.4 hieronder.

Woonkamer
28%

Keuken
16%

Hal/entree
16%

Figuur 3.4 Ruimtes waar de slachtoffers het vaakst zijn aangetroffen⁶

⁶ Pictogrammen gemaakt door xnimrodx van www.flaticon.com

Verder zijn 4 slachtoffers aangetroffen in de slaapkamer (13%), 3 in een gecombineerde woon-slaapkamer (9%) en 2 in de badkamer (6%). In de volgende ruimtes werd overal 1 slachtoffer (3%) gevonden: een overloop, een schuur / berging / garage, een zolder en een kamer tussen de woonkamer en keuken.

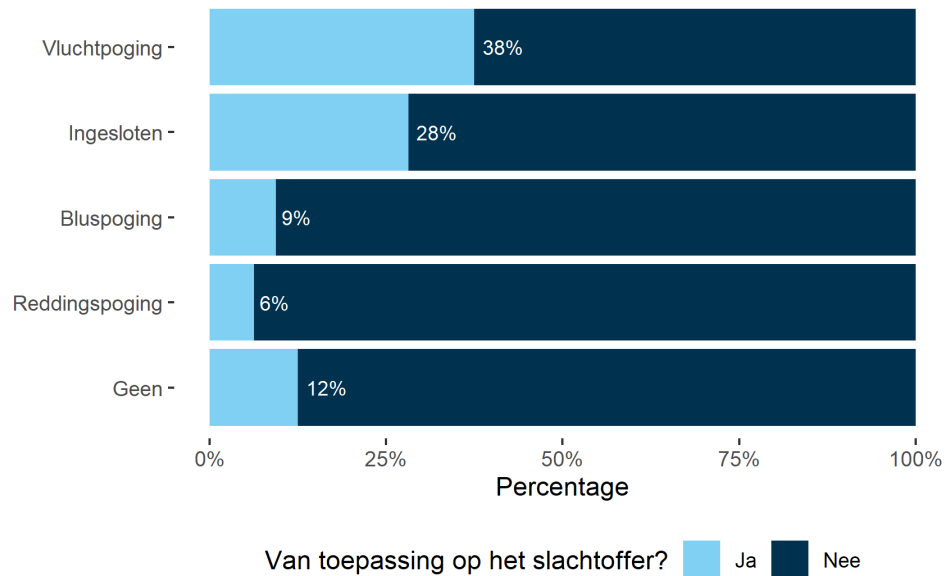
18 slachtoffers (56.3%) zijn aangetroffen in de ruimte die ook de brandruimte was. De andere slachtoffers zijn gevonden in een andere ruimte, maar wel allemaal op dezelfde verdieping als de brandruimte.

3.4 Moment en omstandigheden van overlijden

Van de 32 slachtoffers zijn er 22 niet levend uit het pand gehaald door de brandweer. Van deze slachtoffers zijn er 16 vermoedelijk al voor de melding van de brand overleden, terwijl 3 slachtoffers vermoedelijk pas zijn overleden nadat de brand gemeld was, maar voordat de brandweer arriveerde. Voor de overige 3 slachtoffers die niet levend uit het pand zijn gehaald, is onbekend wanneer ze zijn overleden.

8 slachtoffers zijn levend uit het pand gehaald door de brandweer, maar zijn later alsnog overleden. Hiervan is 1 slachtoffer ter plaatse overleden, en 7 slachtoffers op weg naar of in het ziekenhuis. 1 slachtoffer is levend uit het pand gehaald door anderen en later alsnog overleden; onbekend waar dit slachtoffer is overleden. Van 1 slachtoffer kon niet beoordeeld worden of het nog leefde toen het uit het pand gehaald werd. Toen het slachtoffer naar buiten was gebracht, is er een (vergeefse) reanimatiepoging gedaan door politie en ambulance.

Er is gevraagd naar situaties die (vermoedelijk) van toepassing zijn geweest op het slachtoffer. Meerdere situaties kunnen van toepassing zijn voor een slachtoffer. Zo heeft 38% van de slachtoffers een vluchtpoging gedaan en is van 28% bekend dat zij door de brand ingesloten zijn geraakt. 9% van de slachtoffers heeft een bluspoging gedaan, en 6% een reddingspoging. 12% van de slachtoffers heeft geen van deze pogingen ondernomen. Van een aantal slachtoffers is het onbekend welke situaties van toepassing zijn (22%). Zie figuur 3.5 hieronder.

Figuur 3.5 Situaties vermoedelijk van toepassing op het slachtoffer

Onderstaande tabel 3.1 geeft een overzicht van de belangrijkste factor die een rol heeft gespeeld bij het overlijden van het slachtoffer. Factoren die slechts eenmaal genoemd zijn, worden niet weergegeven. De drie meest genoemde factoren zijn een gesmoorde brand (verstikking), een slapend slachtoffer dat is overvallen door de brand en een hevige rookontwikkeling en/of hitte.

Tabel 3.1 Factoren die een belangrijke rol hebben gespeeld bij het overlijden van het slachtoffer

Factor	Aantal (%)
Gesmoorde brand (verstikking)	7 (21.9%)
Overvallen in slaap	5 (15.6%)
Onbekend	5 (15.6%)
Hevige rookontwikkeling en/of hitte	4 (12.5%)
Letselernst van slachtoffer	2 (6.3%)
Late ontdekking	2 (6.3%)

Eenmaal genoemd (en niet in de tabel opgenomen) zijn: de geestelijke toestand van het slachtoffer, een geblokkeerde vluchtroute, in brand geraakte kleding van het slachtoffer, een hoge vuurlast en een snelle brandontwikkeling. Ook werd er over 1 fatale woningbrand aangegeven dat de combinatie van overvallen worden in de slaap door een brand die samengaat met een hevige rookontwikkeling of hitte heeft bijgedragen aan het overlijden van het slachtoffer. Ten slotte speelde in 1 fatale woningbrand de combinatie van rookontwikkeling en verstikking een belangrijke rol.